

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK IV.

ČÍSLO 5.

Kapitán R. WOLF:

Maršál Foch.

(K jeho návštěvě Československé republiky ve dnech 14.—17. května 1923.)^{*)}

Zhavá vůle, podepřená vlastenectvím a věrou, to jest zosobnění muže, jenž zasáhl hluboko do osudu národu, Ferdinanda Foche, maršála Francie.

Hlava tesaná z žuly, posazená mezi dvěma širokými rameny, prozrazuje klidnou, přímou, rozhodnou a oduševnělou energii a dokonalou rovnováhu. První dojem jest poněkud náhlý, ale zadívejte se déle do jeho tváře a ucítíte jemnou dobrotu a uslyšíte bít srdce dítěte. Vysoké čelo, jež promyslelo již tolik válek a prožilo největší, jest vzácně vznešené, oči hledí jasně, zkoumavě a pronikavě a září z nich živý duch a neúnavný temperament, vždy připravený k činu. V jeho pohledu není nadutosti, jen prostota a dobromyslnost. Pod šedivým knírem plyne se rtů řeč neopisující, jasná a suggestivní a neobyčejně přesvědčivá. Foch je osobnost, na jehož čelo vtiskla prozřetelnost pečeť vojáka.

Narodil se r. 1851 v pyrenejském městě Tarbes. Jméno Foch jest prý původu keltiberského a rodokmen Fochův dá se sledovati až do válek náboženských XIV. století. Vojenský duch byl v rodině Fochů tradiční. Ve věku dětském vychován byl s láskou a v duchu křesťanském, ve věku jinošském studoval na různých místech a po baka-laureátu roku 1869 odešel dokončiti svá studia do Met k Jezuitům svatoklimentským, jejichž specialitou byla dokonalá příprava pro

^{*)} **Literatura:** Miles: Le général Foch. (Le Correspondant z 25. I. 1915.) — Arthur Chuquet: Le général Foch. (La Revue hebdomadaire z 3. IV. 1915.) — René Puaux: Foch. Sa vie. Sa doctrine. Son oeuvre. La Foi en la victoire. Paris, Payot, 1919. — Jean Rivain: Foch. (Revue critique z prosince 1919). — Richard Gädke: Marschall Foch. Zur Steuer der Wahrheit. Berlin, Helmrich, 1919. — Henri Robert: Le Maréchal Foch. Paris, Grasset, 1919. — Raymond Recouly: Foch le vainqueur de la guerre. Paris, Hachette, 1919. — A. Grasset: Le Maréchal Foch. Paris, Berger-Levrault, 1919. — A. Grasset: Préceptes et jugements du Maréchal Foch. Paris, Berger-Levrault, 1919. — Raymond Poincaré: Discours pour la réception du Maréchal Foch à l'Académie Française prononcé le 5. février 1920. Paris, Berger-Levrault, 1920. — André de Marcourt: Foch. Une lignée, une tradition, un caractère. Paris, Berger-Levrault, 1920. — Raymond Recouly: La Bataille de Foch. Paris, Hachette, 1920. — Charles Goffié: Les Debuts de Foch à la 9e Armée. (Revue Bleue z 20. XI. a z 4. XII. 1920.) — Albert Veymont: La méthode de commandement Foch. (La Revue de Paris z 1. XII. 1920.) — J. R.: La place de Foch dans l'histoire. (Revue militaire générale z prosince 1920.) — J. R.: Foch. Essai de psychologie militaire. Paris, Payot, 1921. — Général de Lacroix: Le Maréchal Foch. Paris, Crès et Cie., 1921. — Tardieu: Le maréchal Foch aux heures décisives de la Grande Guerre. (Archives de la Grande Guerre z ledna 1921.) — Daymond Recouly: Foch explique la défaite allemande. (La Revue de France z 15. III. 1921.) — Gen. v. Zwehl: Französische Feldherren im Weltkriege (Deutsche Rundschau z června 1921.) — Un témoin: La volonté d'un chef. L'Armée Foch à la Marne. (La Revue de France z 1. srpna a 1. září 1921.) Podrobnější referát o literatuře nalezne čtenář v Důstojnických Listech z 11. V. 1923.

vysoké školy. Tam roku 1870 zastihla ho válka prusko-francouzská. Vstoupil dobrovolně do armády, ale než dokončil výcvik, bylo sjednáno příměří. Vrátil se v lednu roku 1871 do Met. Byla to pro Francii těžká doba. Mety byly obsazeny Němci, ale nikdo nevěřil, že by měli odvahu vztáhnouti svou těžkou ruku po tomto francouzském městě. A přece se tak stalo. Když jednoho dne v květnu zazněly dělové salvy z městských hradeb na znamení, že mír byl podepsán, byly Mety pro Francii ztraceny. Již tehdy Foch studoval německou duši, již tehdy zrodila se v něm myšlenka, jež ho nikdy neopustila a vedla jeho kroky životem: spravedlivá odplata. Již tehdy si Foch řekl, že musí být jedním z osvoboditelů vlasti.

Když téhož roku 1871 vstoupil na polytechniku, byla to chvíle, kdy bylo možno pochybovati o všem. Ale Foch nepochyboval. S tajemnou vírou v srdci šel za vzkříšením Francie. Roku 1873 vstoupil do dělostřelecké akademie ve Fontainebleau a když po dvou letech byl jmenován nadporučíkem, nedal se na své cestě zlákat Paříží, jež roztavuje vůle i talenty a skrývá v sobě steré nebezpečí, nýbrž zvolil si malou posádku svého rodného města. Odtud opět po dvou letech odešel do jezdecké školy v Saumuru.

To byly začátky jeho vojenské kariéry. Ale již tehdy to byl celý Foch. Jeden z jeho spolužáků líčí ho, jak chodíval s hlavou skloněnou a ponořen do svých myšlenek. Byl velmi energický, ale velmi milý. Podíval se do očí přímo, zkoumavě, a když se mu kdo zalíbil, dal mu své přátelství. Nikdy nebyl násilníkem. Roku 1878 byl povýšen na kapitána a přidělen k 10. dělostřeleckému pluku v Rennes, odkud byl povolán k technickému oddělení ministerstva války. Po absolvování dvouleté válečné školy přidělen byl roku 1887 ke štábu 16. sboru v Montpellier. Majorem stal se roku 1894 u 3. dělostřeleckého pluku ve Vincennes.

Léta 1895—1901, kdy Foch působil na válečné škole*) jako učitel válečných dějin, strategie a taktiky, znamenají nejen důležité období v životě Fochově, ale i hluboký vliv na francouzskou vojenskou doktrinu. Všechna předcházející léta studoval Foch vojenství pilně, velmi pilně, a hledal posilu ve studiu válečných dějin. Myšlenky však, které hlásal, jsou jeho; byly posvěceny úsilovnou prací. Jeho přednášky vzbudily pozornost a měly neobyčejný úspěch. Každé jeho slovo, každá jeho věta, podávaly dukaz, jak hluboce přemítal o umění válečném. „Na bojišti děláme to, co můžeme, s tím, co dovedeme. Proto, abychom mohli málo, musíme znáti mnoho a dobře.“ Nelze jistě krásněji vystihnouti slovy celou osobnost Fochovu a jeho doktrinu, než jak on to učinil sám. Jemu šlo o vnitřní růst a nikoli o přeceňování vnějšnosti. Proto jeho jemné oko dovedlo rozpoznávati tisíce nuancí, jež poskytovaly tisíce nových možností. Zmocňoval se svého umění celou duší a celým srdcem a tento požadavek akcentoval znovu a znovu. Síla mravní a niterní přesvědčení, z těchto dvou předpokladů odvozoval sílu válečnickovu. Nebyl z těch, kteří sváděli všechno jen na inteligenci, věřil a věděl, že rozumové důvody, i kdž je vybičujeme až k posledním hranicím, selhou někdy před důvody citovými.

Válka jest oblast síly mravní, bitva zápas dvou vůlí, vítězství mravní převaha vítězova a mravní úpadek poraženého — tak asi definoval Poincaré doktrinu Fochovu. A tyto principy snažil se Foch vštípit do duší svých žáků. Jeho činnost, jeho žhavost i jeho víra

*) Roku 1896 stal se tam podplukovníkem.

působily na ně zázračně. Svým spěšným slovem, svými úsečně stylisovanými větami, mnohdy nedokončenými, pronášel myšlenky, jejichž platnost měla někdy velebnost prorockou. Mluvil kdysi o povahách vyšších, chtivých odpovědnosti. On byl jednou z nich.

Jeho inteligence mohutná a jemná, živá a činná, zpracovávala to, co přijímala od jiných, ale jak jsme již řekli, dala tomu svou vlastní notu a v tom smyslu můžeme mluvit o taktice a strategii Fochově, jako mluvíme o taktice a strategii napoleonské.

Své soudy a principy, své názory a myšlenky uložil Foch do dvou stěžejních děl,^{*)} jež byly výsledkem jeho přednášek. Není toho tedy mnoho, co napsal, ale může s Mussetem o sobě říci, že sklenice, z níž pil, nebyla sice velká, ale byla jeho vlastní. Fochova díla budou se zdát příliš odborná, ale za těmito vojenskými otázkami skrývají se myšlenky zdravé pro život, jenž jest bojem nejtěžším a jež prohráváme, nejsme-li dobře vyzbrojeni.

Joseph de Maistre praví, že bitva prohraná jest ona, o níž věříme, že jsme ji prohráli, poněvadž bitvy se neprohrávají hmotně. Tedy se prohrávají mravně, doplňuje Foch a praví: Bitva vyhraná jest ta, o níž nechceme věřit, že jsme ji prohráli.

Foch nevěří v náhodu, v tuto misteriósní sílu, která činí bitvu anonymní, nevěří ani v zázraky, poněvadž by to znamenalo snižovati nesmírnou úlohu vojáků, věří však ve svrchovanou sílu velitele, v člověka vojevůdce, jenž se rozvíjí prací a přemýšlením. Foch ví, že každý člověk má svou osobnost a svou hodnotu, jichž pěstováním vznikají hodnoty nové. Sám jest představitelem této theorie. Vůle, energie, kázeň a důslednost, to je čtyřspřežení, jehož otěže nesmějí vojevůdci nikdy vypadnouti z rukou. Zdůrazňuje potřebu solidarity mezi vojákem a vojevůdcem, potřebu hlubšího pronikání těch posledních, potřebu soucítění s jejich radostmi i boly, potřebu splynutí vojevůdce s vojákem, k němuž se obrací. Fochův sloh je osobní, do jeho řeči jest nutno se včísti, jest odrazem jeho úsilovného přemítání. Výklad jest jasný a krátký, nevynechá nic důležitého. Jeho důvody plynou hladce a spojitě jako články řetězu a spějí nejkratší cestou k cíli. Není-li v jeho slohu barvitosti, jest to pochopitelné. Foch jest duch geometrický, jak to o něm již ve škole řekl jeho učitel. A jak by mohl psáti barvitě člověk tak mravně založený a tak nábožensky přísný jako je Foch.

Roku 1900 padl stín na osobu Fochovu. Otázky politické a náboženské zvířily prach a kritici prohlásili Focha za přílišného metafysika. Snad byl také z nepochopení považován za klerikála. Opustil r. 1901 válečnou školu a stal se velitelem 29. dělostřeleckého pluku v Laonu. V životě Fochově a jeho úsilí se však nic nezměnilo. Vzal své knihy a své mapy a pokračoval ve svém studiu. Zde vznikla knížka svrchu uvedená o bitvě u Laonu r. 1814. Stejně později ve Vannes^{**)} a Orleansu studoval pilně a prohluboval své vojenské theorie. Dopracoval se definitivně přesvědčení, že jen síla mravní, idealismus, všechno, co je krásného a velikého v člověku, povzbuzuje národy ve válce a vede je nezadržitelně k vítězství. Co je tedy tato nepřemož-

^{*)} Jsou to dvě velké práce: *Des Principes de la Guerre* a *de la Conduite de la Guerre*. Kromě těchto dvou vyšly z pera Fochova dva menší spisky: *La Bataille de Laon* (mars 1814) — přednáška to z roku 1903 pro důstojníky 29. dělostřeleckého pluku v Laonu — a *Eloge de Napoléon* — řeč, již promluvil Foch dne 5. května 1921 před brohem Napoleonovým a v níž shrnul celou filosofii války. Všechna díla vyšla nákladem Berger-Levrault v Paříži.

^{**)} Tam stal se r. 1903 plukovníkem.

telná síla? táže se. Absolutní jistota, že bráníme věc svatou a spravedlivou, zní jeho odpověď.

Roku 1907 dostalo se však Fochovi zadostučinění. Byl jmenován generálem brigádním a povolán ke hlavnímu štábu do Paříže. Měl se v té době stát ředitelem válečné školy, ale proti tomu se postavil Clemenceau, tehdy ministerský předseda. Foch jej navštívil a dal mu své spisy. Clemenceau četl několik týdnů a byl překvapen Fochovými názory a dojat silou jeho myšlenek. Brzy poté stal se Foch ředitelem válečné školy, na níž setrval až do r. 1911, a Clemenceau stal se jeho neochvějným obráncem.

Dne 21. září 1911 jmenován byl ve věku šedesáti let divisionářem a velel postupně 13. pěší divisi v Chaumontu, 8. armádnímu sboru v Bourgesu a konečně 20. armádnímu sboru v Nancy, kamž byl povolán 23. srpna 1913, tedy právě rok před válkou.

Když vypukla válka, cítil Foch, že jeho koncepce nabývá určitých forem. Nebyla-li připravena Francie, byl připraven Foch. A za všech období války byl jakoby prozřetelností veden v rozhodném okamžiku bitev tak, aby se stal pánem situace. Od 20. sboru, přiřčeného k lotrinské armádě, jež zachránila Nancy a dala Joffreovi možnost uskutečnění strategický ústup k Marně, povolán byl Foch k IX. armádě, kterou zřídil Joffre, aby zabránila Němcům překročit močály Saint-Gondské. Legenda vypravuje, že v kritické chvíli, kdy Foch ustupoval již čtvrtý den, hlásil generalissimu: „Na pravém křídle jsem silně tísněn, můj střed ustupuje, nemohu se hnouti, situace výborná, útočím.“ Nenapsal-li Foch nikdy těchto optimistických vět, praví Poincaré, měl je jistě ve svém srdci, ba více ještě, proměnil je ve skutky. Jeho 42. divise, jež po tři dny a tři noci stála v boji, vyčerpána uchýlila se dne 9. září do Linthes, aby si oddychla. Ale již o 2. hodině odpolední nastupuje znovu cestu na Connantre proti pravému křídlu 12. německého sboru. Z Linthes do Connantre jsou jen čtyři kilometry, ale teprve o 6. hodině po čtyřech hodinách smrtelných úzkostí zasahuje do boje, v němž se rozhoduje osud Francie. A dne 10. září ráno počali Němci ustupovati.

A tak tomu bylo po celou dobu války. Za bitvy flanderské zastavil postup Němců v nejkritičtějším okamžiku dne 1. listopadu 1914. Maršála Frenche přesvědčil, že ustoupiti znamenalo by prohrati bitvu a přispěl mu osmi prapory. V několika dnech byla situace napravena a 15. listopadu zápas ve Flandřích utichl. Nebylo možno pracovati s Fochem, praví French, a nepodlehnutí kouzlu jeho optimistického temperamentu. Foch znal jen jediné slovo: útok, útok, útok. Tímto kouzelným slovem byl veden r. 1915 v bitvě v Artois před Wimpy a r. 1916 k vítězství v bitvě sommské.

Téhož roku měl Foch odejiti na odpočinek, dovršiv předepsané stáří 65 let. Ale Francie potřebovala ještě jeho služeb. V prosinci 1916 bylo mu svěřeno řízení úřadu pro studium důležitých otázek dohodových. Zde vypracoval Foch dva plány, první pro případ porušení neutrality Švýcarska Německem, druhý pro poskytnutí pomoci Itálii v případě jejího vojenského nezdaru. Když splnil tento úkol, byl jmenován náčelníkem nejvyššího štábu a technickým poradcem vlády v květnu 1917. V říjnu téhož roku spěchá poznati z vlastního názoru situaci Cadornovu, jež ustupuje od Soči. Nabídne mu čtyři francouzské a dvě anglické divise a do měsíce jest postup rakousko-německých sil zastaven na Piavě a u Asiaga. Vrátiv se, předsedá dohodové poradě ve Versailles, jež jest prvním krokem k uskutečnění jednotného řízení, z něhož se později vyvine jednotné velení.

Dne 13. listopadu 1917 ujímá se vlády Clemenceau, Fochův obránce. Jest svrchovaný čas. Němci horečně přesunují nejlepší části svého vojska i materiálu ze zhroucené ruské fronty na západ. Ludendorff chce vést rozhodnou ránu. Foch ji čeká. Je mu svěřen úkol zříditi silnou dohodovou zálohu, již bude v případě nutnosti veletí. A tak počíná dne 21. března 1918 německá ofensiva, již říkali v Německu bitva císařská, kterou však připravovala záhadná osobnost Ludendorffova, jež po dva roky ve stínu Hindenburgově byla svrchovaným pánem Německa. Všechna německá vůle soustřeďovala se v tvrdé duši tohoto syna malého poznaňského obchodníka. Nesmírná pýcha, šířavá ctižádost a ohromná inteligence, která však spíše se dovede přizpůsobiti hmotné skutečnosti než pochopiti jemné mravní hodnoty, vůle zarytá, neznaající skrupulí, která zná jen jeden zákon — úspěch, avšak bez mravní vzpruhy, vůle, jež jest silná, jen dokud ji podporují okolnosti a štěstěna nezradí, to je soupeř Fochův, Ludendorff, Průšák z roku Blücherů a Bismarcků. Nenajdete na jeho tváři nic z té záře lidskosti, jež jest rozprostřena na tvářích všech vojvodců francouzských, jimž nejkrásnější ctností lidské jsou i nejkrásnější ctnosti vojenské. Jaký kontrast proti Fochovi, o němž jako o málokterém válečníku lze říci, že voják a člověk tvoří dokonalou jednotu.

Dne 21. března 1918 udeřilo tedy náhle 42 divisí německých na 17 divisí anglických, jež stály mezi Croisilles a Saint-Quentinem. Hlavní náraz veden byl na místo, kde se stýkaly armády francouzské s anglickými, odhodil anglické armády na západ a sledoval cíl stále více je odlučovati od armád francouzských. Armády Humbertova a Debeneyova zastavily postup Němců u Noyonu, Montdidier a Albertu. V nejprudší bitvě sešla se dne 26. března v Doullensu konference dohodové, na níž Foch jasně vyložil všeobecnou situaci, naznačil způsob, jak ji napravit, a k návrhu britské vlády byl povolán, aby sjednotil akci všech sil belgických, anglických, amerických a francouzských. Sluší poznamenati, že to byla anglická vláda, která až dosud se tomu nejvíce bránila, ale společné nebezpečí dalo vznik spontánnímu rozhodnutí, a tak uskutečnilo se jednotné velitelství, jehož bylo svrchované zapotřebí k úspěšnému vedení operací. A kdo mohl býti k tomuto úkolu lépe vyhlédnut než ten, kdo dovedl tak skvěle přemoci překážky na Marň, Sommě a v Italii.

Foch musil se zprvu jen omeziti na to, aby omezil postup Němců a vybudoval nezbytné zálohy, jimiž by čelil novým útokům. V této kritické chvíli dovedl Foch vštípití Francii i vojsku tolik důvěry, že celá země čekala s největším klidem na výsledky jeho úsilí, v němž byl obdivuhodně podporován generálem Weygandem. Jeho plamenná víra, že útoky německé se nakonec ztroskotají o soudržnost a vítěznou vůli armád dohodových, vlévala se jako zázrakem do duší vojáků, jež vedl do bitev. Příliv amerických vojsk, vzrůstajících denně a bi-
jičích se udatně, dával tušiti, že hodina odvety se blíží.

Počátkem dubna podnikli Němci novou akci, tentokrát severněji, mezi La Bassée a Armentières. Padl Kemmel a výšiny Paschandaelské, ale posily francouzské a anglické postavily nepřekročitelnou hráz německým praporům. Když 27. května padl Chemin des Dames a francouzské vojsko bylo vrženo až k Marň, ozvala se ve francouzském parlamentě kritika proti Fochovi. Ale Clemenceau, důvěřující Fochovi neochvějně, bránil ho dne 2. června ve sněmovně: „Žádali byste za bitvy od člověka, vyčerpaného únavou, jehož hlava klesá nad mapou, jak jsem sám viděl v hrozných hodinách, žádali byste od

něho vysvětlení, zdali v ten a ten den učinil to a to? Vyžeňte mne z tribuny, žádáte-li toho ode mne, neboť toho neučiním!“

A když 15. července rozbila se poslední a nejsilnější Ludendorfova ofensiva mezi Remeší a Château-Thierry o francouzský odpor, byla míra dovršena. Ráz na ráz odpovídal Foch 18. července svou ofensivou mezi Clignonem a Aisnou. Je to první scéna závěrečného aktu, jež má pro Němce následky tak osudné. A od té chvíle má iniciativu Foch. Připravil svou ofensivu tak, jako natahujeme péro hodinek. Spustil ji v určitou dobu a od té chvíle stroj pracoval. Dne 7. srpna byl generál Foch jmenován maršálem Francie a tato hodnota měla „posvětití spíše pro budoucnost autoritu velikého vojevůdce, povolaného, aby vedl armády ke konečnému vítězství“. Byla to pro-rocká slova Clemenceauova.

Dne 8. srpna nová ofensiva na východ od Amiensu a na jih od Montdidier byla přirozeným pokračováním útoku ze dne 18. července. Dne 12. září nastupuje k ofensivě čtrnáct amerických divisí na Mósu. 15. září rozpoutá se ofensiva v Macedonii a končí kapitulací Bulharska a skoro v tutéž dobu generál Allemby způsobuje těžkou porážku Turkům v Palestýně, po níž kapituje Turecko. Již od poloviny srpna naléhá Foch na italské velitelství, aby se při první příležitosti chopilo útoku. Dne 23. října 57 divisí italských, anglických a francouzských nastoupilo proti frontě rakousko-uherské, rozvrátilo ji a Rakousko-Uhersko ztroskotalo se v prvních dnech listopadu. Armády centrálních států jsou poráženy na všech frontách. Německo tentokrát nemůže pomoci, poněvadž se samo svíjí pod hroznými ranami Fochovými. V prvních dnech září rozpoutaná všeobecná ofensiva mezi Ostendem a Verdunem pokračuje matematicky přesně. Počátkem listopadu Američané osvobozují Mósu od Němců až k Mezières. Tento tlak ohrožuje přímo komunikace německých armád v Belgii a příměří stává se jediným německým útočištěm.

Za temného a deštivého rána dne 8. listopadu 1918 setkává se Foch v lese Rethondesském s plnomocníky německé vlády, Erzbergerem, hrabětem Obendorffem a generálem Winterfeldem. Foch vyrostl o stopu. Majestátně a lehce pozdravil. Jeho důstojnost je dojala. „Pánové, představte se. Máte před sebou generalissima Focha, zde můj náčelník štábu. Nyní ukažte své pověřovací listiny. Dobře, jsou v pořádku. Čeho si přejete?“

„Přicházíme vyjednávat o příměří.“

„Nechápu. Vyjednávat? Chcete snad říci: přijmouti naše podmínky.“ A když chce Erzberger cosi namítati, přerušil jej Foch: „Není kdy na vyjednávání. Buď přijmete nebo ne. Ne-li, budeme válčiti dále. Máte 48 hodin na rozmyšlenou. Pánové, můžete odejít.“

Všichni byli konsternováni. Winterfeld plakal.

A dne 11. listopadu o 11. hodině dopolední bylo zastaveno nepřátelství. Tak se dostavilo vítězství, jež bylo počato v bolestech Marne roku 1914 po dlouhých čtyřech letech čekání. Poslední akt války byl doslovným výrazem Fochovy doktriny. Trpělivost, houževnatost, chladnokrevnost, energie a vůle — to byla Fochova bitva. Rozvíjel ji methodicky, mistrně a nestranně, jako to činil v dobách kritických. Byl nejen původcem, ale i vykonavatelem svých plánů. Ať stál v čele jen části armády, nebo celé armády, nebo skupiny armád, nebo dokonce všech ohromných dohodových vojsk, byla jeho metoda vždy stejná. Foch velel a řídil sám, nespoleháje na iniciativu kteréhokoli z podřízených. To jest tedy návrat ke koncepci napoleonské a odklon od metody německé. Foch byl na slovo vzatý, obdivuhodný dirigent

nesmírného orchestru, v němž sice dovedl odlišiti jednotlivé složky a jejich význam, jemuž však vtiskl svůj osobní ráz. Jaký rozdíl proti Ludendorffovi, tomuto výbornému důstojníku generálního štábu, který sice znal dobře své řemeslo, ale nepochopil vůbec skutečného charakteru války, v níž šlo o nejsvětější zájmy národů a v níž tedy měly vrch síly mravní, hlavně vlastenectví. Těch právě se nedostávalo armádám německým roku 1918. Bylo to tělo bez duše. Ludendorff obracel se stále na vládu s protesty a rekriminacemi, žádal jen více vojáků a více disciplíny, nechápaje, že vláda mu jich nemůže dát, poněvadž země byla již nabažena války a vojáci také. Na straně spojenců byla důvěra ve vítězství, svaté zanícení, a to byla podle Foch hlavní příčina vítězství. Byla to válka národní, v níž síla mravní bude vždy činitelem hlavním. A této síly mravní, tohoto ideálu nebylo již u Němců ani v národě ani ve vojsku. Hlavním motivem byl jim hrubý materialismus, glorifikace hrubé síly. Válka byla považována za obrovský loupežný podnik a toto vědomí spočívalo na dně německých duší. Všechno šlo dobře, dokud bylo postaráno o hmotnou stránku. Jakmile však nastaly poruchy, byl německý národ neschopen odporu. A Ludendorff, který vůbec toho nechápal, marně se namáhal, zesiloval svůj hlas i své kritiky, nutil vládu, aby zorganizovala národní hnutí a potlačovala jakékoliv mírové projevy. To byla politická naivnost, naprostý nedostatek prozíravosti. Ludendorffovi úplně unikl skutečný stav věcí. Nevěděl, že vzpruha se opotřebovala.

Foch ovšem spatřuje ve vedení německém také chyby jiné. Ludendorff vedl sice své operace obdivuhodně, byl skutečným pánem svých útoků a mechanismus jeho operací byl dokonalý. Ale jeho operace neměly pozadí, jinými slovy, Ludendorff připravil výborné první akt, ale neměl vůbec zájmu o druhý a třetí. Nebylo u něho celkové koncepce, široce pojatého plánu. A tato celková koncepce jest podle Foch nezbytně nutná, nechceme-li obdržeti výsledků jen částečných. Vojevůdce musí myslet na měsíce napřed. Tím samozřejmě není žádáno, aby se plán v podrobnostech neměnil, naopak musí poskytovat možnost přizpůsobiti jej podle okolností. Co však od něho musíme očekávati, jest pevný směr, velmi jasný, určitý a vzdálený cíl, k němuž musí směřovati všechno úsilí.

Armády německé se vždy v ofensívách příliš udýchaly. Jejich pokrok se zmenšoval tou měrou, jakou se protivníku dal čas sbírat i zasazovati své zálohy. Mezi desátým až patnáctým dnem se zpravidla Ludendorffovy ofensivy zastavovaly, meziaktí byla někdy přes příliš dlouhá a tím odpůrce získával čas zotaviti a vzhopiti se opět. A následující operace počíná se zcela stejně v tomtéž rytmu. Tak není lze obdržeti výsledků rozhodných.

„Dne 27. května — praví Foch — podařila se Ludendorffovi obdivuhodně jeho rána, ale jako vždy z nedostatku celkové koncepce, nemělo toto nádherné vítězství svého zítřku. Divise německé vrhaly se o překot do bezedného jícnu, který, poněvadž jsme pevně drželi jeho postranní pilíře, poskytoval s hlediska strategického mnohem více nevýhod než výhod. — Všechny strategické koncepce Ludendorffovy měly v sobě cosi zlomkovitého... Zaměstnával se toliko prvním aktem, a když ten byl ukončen, počal mysliti na druhý, ale to již bylo příliš pozdě.“

V té příčině právě byla methoda Fochova zcela opačná. Přizpůsoboval své ofensivy okolnostem, zvolňoval nebo zrychloval tempo a zvláště v posledních týdnech války, když jasně viděl, že německé

armády jsou v koncích, že jejich desorganisaace hmotná i mravní vzrůstá, zrychluje rány, zkracuje meziaktí a přinutí tak Ludendorffa žádati o milost.

Kdyby se byl Ludendorff — jak praví Foch — rozhodl v srpnu 1918 ustoupiti od Mósy, mohl jistě prodloužiti svůj odpor přes zimu a do počátku roku 1919. Ludendorff však zůstal a tím se dopustil chyby, poněvadž pomalu zdecimoval svá nejlepší vojska jen proto, aby zachránil materiál. Belgie a severní Francie byly jeho ohromným skladištěm potravin, zbraní a munice. Přesunout to všechno zpět v krátké době nedalo se vůbec myslit. Proto se pokusil bít se na místě a byl poražen.

Tak soudí Foch o porážce Německa.

Jest jistě zajímavé slyšeti tento soud od muže, jemuž bylo dopráno zlomiti hrdou pýchu soupeře tak tvrdého, tak neúprosného, tak silného, jenž si chtěl podmaniti svět.

Jakými vlastnostmi ducha toho docílil?

Jak jsme již na počátku řekli, Foch jest zosobněná vůle a víra. Vůle neoblomná a nepoddajná. A výsledkem této vůle musí býti čin. Stačí říci: to jest a vystříhati se dithyrambických frází. To je ztracená síla. Nic neexistuje jen fakta, poněvadž jen fakta přinášejí prospěch. Krása manifestace není nic před prospěchem činu. A proto setkání v Rethondes byl čin. Tenkrát byl Foch spokojen, poněvadž „chtěl“, poněvadž čin byl proveden. A stejně silná jest jeho víra. Od svého dětství věřil ve Francii, v její velikost, v konečné vítězství, krásné a spravedlivé, ve vítězství ducha nad hmotou. Napraviti chyby roku 1870, to byla myšlenka, jež řídila celý jeho život a vítězství mu ukázalo, že bylo všechno správné, co činil.

Svou vůli a víru doplnil Foch širokou inteligencí, hlubokými vědomostmi. Pracoval celý svůj život, aby ze sebe vydal to nejlepší. V jeho heroickém úsilí fysickém i mravním jest krásný příklad lidského vytrvání v nastoupené cestě. Skromnost jeho jest až dojemná. Jest pokorným synem své vlasti a věrným služebníkem svého lidu. On nechce býti ničím více. Daroval své vlasti jediného syna a jedna z jeho dvou dcer jest vdovou.

Stal se slavným teprve v soumraku svého života; byl však vnesen na vrchol své slávy nikoli štěstěnou, ani cizím přičiněním, ale jen svou vůlí nepoddajnou. Byl nejlepší z vojáků. Nelze dobře říci, čím získával lidi více, zda svým přímým charakterem, či kouzlem své osobnosti. Jednal vždy tak, jak mluvil a mluvil tak, jak myslel. Vliv jeho osoby byl přímo zázračný. Podmaňoval si krále i státníky, velitele i vojáky.

Ačkoli velel tak ohromným armádám, jako ještě nikdo v dějinách, přece byla jeho technika jednoduchá. Foch viděl prostě. Přišel s vypracovanou teorií, a bylo jen třeba, aby ji válka potvrdila. Jednoduchá koncepce, neustálá činnost velitelství a ofensíva, to jsou základní předpoklady Fochovy techniky. Jak víme, i v situacích nejkritičtějších chtěl jen útočiti. Jeho pružný duch, tíhnoucí k faktům, schopný divinace a intuice, věřící ve vnutnatí Bojiště, jeho imaginace a vzácný dar klidného rozhodování, to všechno spolupůsobilo, když roku 1918 tak obdivuhodně a rychle rozluštil nejmrožňavější problémy, před něž byl jako nejvyšší velitel postaven.

Foch jest muž, jehož dnešek nedovede dobře oceniti, poněvadž žhavá láva, která po pět let polévala Evropu, dosud nevychladla. Vyličiti jeho osobnost a jeho význam dovede jen péro mistrovské.

Probádati vliv, jaký na něj vykonali jeho předchůdci i jeho současníci, bude vyžadovati hlubokého studia. Trojnásobný maršál! Kterému vojákovi se dostalo kdy takového vyznamenání?

Šťastná Francie, která dala světu takového muže, tak osvíceného a vznešeného, hrdinu vzbuzujícího obdiv, úctu a lásku, člověka, který jest ctí Evropy.

Plukovník BUJAC:

Zajetí Mackensenovo.)*

(Poznámky k brožuře Mackensenově „Von Bukarest bis Saloniki.“)

Generál Franchet d'Esperey, velitel východní armády, má v úmyslu učiniti německého maršálka odpovědným za zřejmě a úmyslné porušení smluv příměří. — Uherská vláda donucena internovati Mackensena v zámku Foth, jež střeží pluk marockých spahiů (31. prosince 1918). — Vězněný přestěhován na zámek Futtak do řad francouzsko-srbských (5. ledna 1919). — Pobyt v Soluni (září 1919). — Zrušení vazby (v prvních dnech prosince 1919).

★

Na tomto místě své práce vzpomínám velmi rád kapitána Maxe Luykena, jehož obžalovací spis mi poskytl nesmírně cenný materiál pro vylíčení poslední příhody německého velitele; připojil jsem k němu několik poznámek, abych plně objasnil přísný trest, jenž Mackensena stihl.

Vraťme se trochu nazpět.

Příměřím, jež generál Diaz sjednal s Rakousko-Uherskem dne 4. listopadu 1918, byla německému vojsku povolena lhůta patnácti dnů, aby evakovalo území balkánské fronty a po uplynutí této lhůty mělo býti vojsko internováno. Smlouva podepsaná v Bělehradě potvrzovala tyto dispoice; vypršela dne 19. listopadu o 15. hodině.

Naproti tomu příměří z 11. listopadu (jehož znění bylo známo teprve dne 14. listopadu) nečinilo vůbec zmínky o lhůtě. Generál Franchet d'Esperey z toho soudil, že byla vynechána. Dne 22. listopadu maršál Foch potvrdil, že armáda Mackensenova nepožívá výhod článku 12.

Když uplynula lhůta, mělo býti vojsko internováno. Vyměněny dopisy mezi generálem Berthelotem a Mackensenem.

Nuže, v řečené době vojsko jihovýchodní fronty (asi 170.000 mužů), jež postupně ustoupilo až na čáry Turnu Severin—Craiova—Splatina—Bukurešť—Buzcu—Rimnicu Sarat a Tirgu Jiu—Pitesci—Ploješť—Nehoiasu vydalo se zvolna na cestu ke Karpatám (bývalé frontě z roku 1914), jež překročilo ve dnech od 29. listopadu do 1. prosince. Jejich podivné chování motivuje již 18. listopadu radiotelegram velitele spojenecké armády dunajské, zasláný Mackensenovi, jenž zní:

„Za evakuace Valašska dopouští se německé vojsko denně činu, jež jsou v rozporu s články příměří přijatého Německem.

*) Tento článek, laskavě nám zasláný jako původní příspěvek pro „Vojenské Rozhledy“, jest výňatkem z většího díla: „Les campagnes roumaines 1916—1919“, jež autor připravuje.